

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Cdo/230/2020
Identifikačné číslo spisu: 5918201615
Dátum vydania rozhodnutia: 28.07.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Marián Sluk
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:5918201615.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Ing. R. A., bývajúceho v A. Š., J. XXX/XX, zastúpeného IURIDICA LEGAL s.r.o., so sídlom v Martine, Jilemnického 30, IČO: 47 256 532, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Juraj Gallo, MBA, proti žalovanej Slovenskej republike, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Pribinova 2, IČO: 00 151 866, o náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci, vedenom na Okresnom súde Ružomberok pod sp. zn. 3C/22/2018, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 27. mája 2020 sp. zn. 6Co/159/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 27. mája 2020 sp. zn. 6Co/159/2019 z r u š u j e a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Ružomberok (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 18. apríla 2019 č. k. 3C/22/2018-220 žalobu v celom rozsahu zamietol (výrok I.) a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi v rozsahu 100 %, o výške ktorej rozhodne súdny úradník prvoinštančného súdu po právoplatnosti rozsudku (výrok II.). Žalobca si žalobou uplatnil voči žalovanej nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v sume 2 760 € podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, spôsobenej nezákonným rozhodnutím správneho orgánu (a to rozhodnutím Okresného riaditeľstva policajného zboru v Ružomberku, Okresného dopravného inšpektorátu z 05. mája 2017 č. Z.-S.-Z.-H.-XXX/XXXX v spojení s rozhodnutím Krajského riaditeľstva policajného zboru v Žiline, Krajského dopravného inšpektorátu z 19. júla 2017 č. P.-W.-P.-J.-XX/XXXX, vydaným v priestupkovom konaní, ktoré bolo neskôr zrušené rozsudkom Krajského súdu v Žiline z 10. januára 2018, sp.zn. 27Sa/10/2017). Základnými predpokladmi vzniku zodpovednosti v tomto prípade je 1/ existencia nezákonného rozhodnutia, 2/ vznik škody (nemajetkovej ujmy) a 3/ príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím a vzniknutou škodou (nemajetkovou ujmov). Súd mal preukázanú existenciu nezákonného rozhodnutia, lebo uvedenými právoplatnými a vykonateľnými rozhodnutiami bol žalobca uznaný vinným zo spáchania priestupku a bol mu uložený trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo na šesť mesiacov, ktorý žalobca v plnom rozsahu vykonal. Nezákonnosť a jednoznačné porušenie zákonov konštatoval v rámci odvolacieho

konania Krajský súd v Žiline v rozhodnutí z 10. januára 2018 sp. zn. 27Sa/10/2017 ako príslušný správny súd. Žalobca ale súdu nepreukázal existenciu nemajetkovej ujmy, ako ďalšiu (kumulatívnu) podmienku pre uplatnenie nároku na nemajetkovú ujmu podľa § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. Žalobca ju vymedzil „poukazom na nevyhnutnosť zmeny skladby svojich denných zvyklostí a spôsobov, a teda zmeny životného štýlu s dôrazom na skutočnosť, že je držiteľom preukazu osoby ťažko zdravotne postihutej so sprievodcom, je držiteľom parkovacieho preukazu pre osobu s ťažkým zdravotným postihnutím bez časového obmedzenia, a teda bez možnosti individuálnej dopravy motorovým vozidlom nebol schopný samostatného pohybu, a to aj na banálne vzdialenosti, či už cesta do obchodu, na poštu, na návštevu v rámci obce, musel obmedziť aj návštevu futbalových zápasov a šachových turnajov. Zabezpečenie alternatívy k samostatnej individuálnej doprave považoval za časovo náročnejšie za súčinnosti ďalších osôb. Žalobca tieto skutočnosti vyhodnotil ako zásah do práva na súkromie, obmedzenie jeho vlastníckeho práva, užívacieho práva“. Podľa názoru súdu zmena životného štýlu, resp. zmena skladby denných činností a spôsobov sama o sebe nemusí mať za následok morálnu ujmu. Nebolo možné posúdiť, či došlo k zásahu do práva na súkromie žalobcu, nakoľko žalobca vôbec nepopísal svoju ujmu skutkovými okolnosťami, v čom nemajetková ujma mala spočívať. Zo samotnej žaloby nevyplýva, či a ako si žalobca zabezpečoval individuálnu prepravu, je ale podľa súdu nepochybné, že žalobca mal minimálne možnosť využiť iné alternatívy (napr. poskytovanie taxislužby), ich nedostupnosť, ani nedostatok peňažných prostriedkov však netvrdil. Len samotný odkaz na vysoký vek, zhoršený zdravotný stav ešte nezakladá záver o existencii vzniku nemajetkovej ujmy žalobcu. Z hľadiska kvality súd považoval využitie taxislužby komfortnejšie, než prípravu na riadenie vlastným vozidlom. Žalobca netvrdil nadmerný a neúnosný rozsah potreby zabezpečenia svojej prepravy. Z dôvodu neexistencie nemajetkovej ujmy už súd neskúmal ďalší predpoklad zodpovednosti (existenciu príčinnej súvislosti) a žalobu preto zamietol.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (§ 387 ods. 1 a 2 CSP) a žalovanej náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení tiež uviedol: „Súd prvej inštancie tak vychádzal zo správneho právneho názoru, že existencia nezákonného rozhodnutia administratívneho orgánu a vykonanie trestu zákazu činnosti viesť motorové vozidlo šesť mesiacov automaticky nezakladá nárok žalobcu na peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy a správne v tomto smere uzavrel, že žalobca dostatočne spoľahlivo nepreukázal dôvodnosť uplatnenej peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy, keď náležite nepreukázal vznik konkrétnych nepriaznivých následkov, ktoré mu mali v súvislosti s nezákonným rozhodnutím, či vykonaním uloženého trestu vzniknúť a jeho všeobecné tvrdenia v tomto smere tak zostali v konaní dôkazne nepodložené.“ Dodal s poukazom na ustálenú rozhodovaciu prax všeobecných súdov a tiež Ústavného súdu Slovenskej republiky (sp. zn. IV. ÚS 1/2012, I. ÚS 285/2018), že dôkazná povinnosť pre priznanie nemajetkovej ujmy, ako aj kritériá pre určenie jej výšky, stihajú výlučne poškodeného. Uviedol, že podmienkou priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch (t.j. materiálnej satisfakcie) je vždy v závislosti na individuálnych okolnostiach daného prípadu - existencia závažnej ujmy. „..... nečinnosť orgánu verejnej moci, či zbytočné prietahy v konaní či nezákonnosť rozhodnutia nepochybne znamenajú samé o sebe pre poškodeného určitú imateriálnu ujmu, to však ale poškodeného nezabavuje povinnosti preukázať, v prípade uplatňovania jej peňažnej náhrady, vznik tejto nemajetkovej ujmy v jednotlivých oblastiach života a intenzitu zásahu, ako aj to, že iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočne účinným a efektívnym prostriedkom na vyváženie, či zmiernenie tejto vzniknutej ujmy.“ Nemajetková ujma sa určuje s prihliadnutím na osobu poškodeného a jeho doterajší život, prostredie, v ktorom žije a pracuje, závažnosť vzniknutej ujmy sa posudzuje vzhľadom na okolnosti, za ktorých k nej došlo, ako aj vzhľadom na závažnosť následkov, ktoré vznikli poškodenému v jeho súkromnom živote, prípadne v spoločenskom uplatnení, a to podľa noriem súkromného práva. Žalobca nepreukázal tvrdenia, ktorými odôvodňoval priznanie nemajetkovej ujmy. Z dôvodu hospodárnosti sa odvolací súd nezaoberal odvolacou argumentáciou žalobcu súvisiacou so skutočnosťami relevantnými pre určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Nestotožnil sa s námietkou žalobcu, že došlo k zásahu do jeho vlastníckeho práva uložením trestu, jeho vlastnícke právo zostalo zachované, keď mal možnosť požiadať rodinu, priateľov, aby ho na aute odviezli. Zároveň poukázal na pasivitu žalobcu, ktorý nepožiadaval po vykonaní polovice trestu o jeho odpustenie. Odvolací súd uzavrel, že súd prvej inštancie prihliadnutím na individuálne okolnosti prípadu a na základe vykonaného dokazovania dospel k správnejmu záveru, že je postačujúce

zadosťučinenie vo forme konštatovania porušenia práva.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj ako „dovolateľ“) dovolanie s tým, že súdy mu nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ C. s. p.). Namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu je svojvoľné (v rozpore s faktickým a právnym stavom) a zmätočné (v konštatovaní súdu, že žalobca ujmu nepreukázal a zároveň v pripustení, že nezákonné rozhodnutie ujmu spôsobilo, avšak z hľadiska jej intenzity postačovalo zadosťučinenie v konštatovaní o porušení žalobcovho práva). Žalobca vznik nemajetkovej ujmy preukazoval vykonaním trestu zákazu činnosti, pričom podrobne a precízne definoval ujmu, spočívajúcu v obmedzení jeho práva viesť motorové vozidlo. Objektívne a subjektívne skutočnosti svedčiace v prospech žalobcu odvolací súd odignoroval, odôvodnenie rozhodnutia tendenčne opomína skutočnosti svedčiace v prospech žalobcu, neprímeranou generalizáciou a zľahčovaním sa odvolací súd snažil vytvoriť abstraktný obraz, kde ujma nebola preukázaná. Žalobca nevie, ako mohol preukázať vznik nemajetkovej ujmy v prípade výkonu trestu, ako tým, že trest vykonal. Ďalšie tvrdenia (zdravotný stav, sťažené spoločenské uplatnenie, obmedzenie aktivít, obmedzenie vlastníckeho práva, spoločenská odkázanosť a pod.), odôvodňovali správne určenie výšky nemajetkovej ujmy. Dovolateľ uzatvára, že odôvodnenie namietaného rozsudku krajského súdu mu neposkytlo náležitú odpoveď na jeho odvolacie námietky. Z týchto dôvodov navrhol zrušiť rozsudok odvolacieho súdu alternatívne ho zmeniť a žalobe vyhovieť.

4. Žalovaná vo vyjadrení navrhla dovolanie ako nedôvodné odmietnuť, keď podrobne zrekapitulovala svoju právnu argumentáciu prípadu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu podľa § 420 písm. f/ CSP je prípustné a tiež dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Podľa § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Podľa § 449 ods.1, 2 CSP, ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší. Dovolací súd zruší aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, len ak nápravu stavu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu.

9. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

10. Dovolateľ vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP vymedzil (aj) zmätočnosťou odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, keď jeho záveru o neunesení dôkazného bremena ohľadom vzniku nemajetkovej ujmy nezodpovedá záver, že z hľadiska intenzity zásahu postačovalo žalobcovi priznať zadosťučinenie formou konštatovania o porušení jeho práva.

11. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo. K obdobnému právnomu názoru dospel najvyšší súd vo viacerých rozhodnutiach (napr. sp. zn. 3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017).

12. Právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo strany sporu na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (III. ÚS 107/07). Len náležité odôvodnené súdne rozhodnutie sa stáva interpretačným nástrojom súdnej autority k zabezpečeniu spravodlivosti.

13. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre zdôrazňuje, že „všeobecný súd by nemal byť vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení nekoherentný, t.j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver (napr. I. ÚS 243/07, I.ÚS 155/07, I. ÚS 402/08). Uvedeným je vyjadrená základná požiadavka racionálnej právnej argumentácie, že argumentácia v odôvodnení rozhodnutia musí byť vnútorne nerozporná, teda logicky konzistentná. Rozhodnutie je vnútorne rozporné (nekoherentné), ak sa v ňom objavujú argumenty podporujúce určitý záver a súčasne protiargumenty potierajúce (či vylučujúce) takýto záver.

14. Pre vznik práva na náhradu nemajetkovej ujmy, obdobne ako pre vznik práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom, je nevyhnutné, aby boli súčasne naplnené tri základné predpoklady, ktorými sú nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávny úradný postup, existencia nemajetkovej ujmy a kvalifikovaná príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom a vznikom nemajetkovej ujmy; v prípade nemajetkovej ujmy musí byť, navyše, zrejme, že samotné konštatovanie porušenia práva je nedostačujúce.

15. Odvolací súd v reakcii na odvolacie námietky žalobcu skonštatoval správnosť právnych záverov súdu prvej inštancie s ktorými sa v celom rozsahu stotožnil, na jednej strane s tými, že dôvodom zamietnutia žaloby bolo neunesenie dôkazného bremena o existencii nemajetkovej ujmy a zároveň na strane druhej sa stotožnil i so záverom, že samotné konštatovanie porušenia práva je dostatočným zadosťučinením vzhľadom na ujmu spôsobenú žalobcovi (bod 29 odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu: ...“ Prvoinštančný súd zároveň prihliadol na individuálne okolnosti prejednávanej veci a na základe dôsledného vyhodnotenia dôkazov dospel ku správnomu záveru, že z preukázaných zistených skutočností je postačujúce poskytnutie zadosťučinenia žalobcovi vo forme samotného konštatovania porušenia práva. Okresný súd preto postupoval správne a v súlade s ustálenou praxou najvyšších súdnych autorít citovanou vyššie, keď žalobu žalobcu o náhradu nemajetkovej ujmy zamietol.“ Uvedená argumentácia odvolacieho súdu je nekonzistentná (vnútorne rozporná, nepodporujúca príslušný záver), keď žalobcovi nedáva jednoznačnú a nepochybnú odpoveď na otázku, či (ne)preukázal existenciu nemajetkovej ujmy, ktorá mu mala vzniknúť v súvislosti s označeným nezákonným rozhodnutím. Je totiž argumentačne nezlučiteľné, aby popri sebe obstali právne závery o neexistencii nemajetkovej ujmy (pre neunesenie dôkazného bremena) a zároveň, že pre odstránenie spôsobenej nemajetkovej ujmy postačuje konštatovanie súdu o porušení práva. Primerané zadosťučinenie sa chápe ako nástroj na odstránenie následkov spôsobenej nemajetkovej ujmy a to buď v peňažnej (relutárnej) alebo nepeňažnej forme (tzv. morálne zadosťučinenie - napr. ospravedlnenie, či konštatovanie o porušení práva). Neexistencia nemajetkovej ujmy a jej reparácia z hľadiska primeranosti zadosťučinenia (proporcionality, intenzity zásahu) sa vzájomne logicky vylučujú.

16. Dovolanie žalobcu za takejto situácie bolo nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f/ CSP), ale tiež dôvodné (§ 431 CSP), lebo v ňom bolo opodstatnene namietnuté, že súd (odvolací) nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Vzhľadom na takto zistenú vadu zmätočnosti sa už dovolací súd nemal možnosť zaoberať ďalšími dovolacími námietkami.

17. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

18. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.